

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2. Vtrum possit dimitti sine gratiæ infusione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

is. Et quod non formaliter probat, quia nec mortale peccatum opponitur formaliter charitati; quoniam consistit verumque in deordinatione actus; cui formaliter opponitur reordinatio actus. Quod uero nec consequitur, probat ex differentia inter mortale & ueniale in hoc: quia mortale non stat cum charitate; & ideo opponitur consequitur illi, ueniale autem stat cum charitatis seruire; & ideo nec consequitur opponitur illi: tum, quia charitatis seruire non debet ueniale sine displicentia: sola autem displicentia sine tali seruire illud delet.

Ad hoc dicitur, quod argumentum supponit unum falsum scilicet peccatum mortale non opponi formaliter charitati: nam licet charitati habituali peccatum mortale non opponatur formaliter (quod actus non opponitur formaliter habitui) sed demeritorie: quia peccans mortaliter meretur priuam charitatis habitum, idem tamen mortale peccatum, quatenus diuino opponitur bono actusque est inimicitie ad Deum, formaliter opponitur amicitie ad Deum. Et propterea sicut actualis inimicitia opponitur formaliter actuali amicitie, ita peccatum mortale opponitur formaliter actuali charitati, quod est actualis amicitia ad Deum: unde deordinatione actus peccati mortalis primo importat deordinationem contrarie respectu diuinae amicitie: quia hic primo habet rationem peccati mortalis: ut patet ex hostili pena hinc sibi debita & secundario habet deordinationem respectu moralis ordinis, ac per hoc ordinatio, cui formaliter opponitur mortale peccatum, est ordinatio amicitie diuinae, quam consistit esse charitatem. Quocirca peccatum ueniale, cum in hoc differat a mortali, quod mortale est contra diuinam amicitiam, ueniale autem est praeter illam, bene dictum est ab Auctore, quod opponitur seruire charitatis: pro quanto retardat affectum hominis ab his, qui sunt prompta amicitiae officia.

Et cum dicitur, quod compatitur secum seruirem charitatis, respondetur quod licet compatitur secum alique seruirem charitatis, non tamen omnem, in cuius signum seruire patriam nullum compatitur ueniale.

Et si inquit, quis est ille seruire in hac uita, qui non compatitur secum ueniale, respondetur, quod est ille qui uirtualiter claudit in se displicentiam omni retrahens a diuina ardore amicitiae, siue charitatis habitualis sit magna siue parua: quod patet ex eo quod talis actualis seruire affectus ex charitate, si uere sit, delet omne ueniale, ita quod pro tunc sic affectus homo est sine omni ueniale quo ad culpam.

Ad secundam autem obiectionem dicitur, quod non est ex insufficientia seruirem charitatis, quod mediante displicentia delet ueniale, sed hoc est ex ordine causarum & effectuum: sicut non est ex insufficientia charitatis, quod mediante penitentia delet mortale.

Quod autem dicitur, quod sola displicentia sine tali seruire delet ueniale potest bene & male intelligi: si enim intelligatur sine seruire actus elicitus a charitate, tunc quodammodo est uerum & quodammodo falsum: uerum quidem quo ad hoc, quia sine

datur affectus hominis ne prompte in Deum feratur: & ideo utrumque peccatum per penitentiam quidem remittitur, quia per utrumque deordinatur uoluntas hominis per immoderatam conuersionem ad bonum creatum: sicut enim peccatum mortale remitti non potest quantumdiu uoluntas peccato adheret, ita et nec peccatum ueniale: quia manente causa manet effectus. Exigitur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior penitentia, ut scilicet actualiter peccatum mortale commissum testetur quantum in ipso est, ut scilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur: sed hoc non requiritur ad remissionem uenialium peccatorum: non tamen sufficit habitualis displicentia que habetur per habitum charitatis, uel penitentiae uirtutis: quia sic charitas non compatitur peccatum ueniale, quod patet esse falsum, unde sequitur, quod requiratur quaedam uirtualis displicentia, puta cum aliquis hoc modo, fertur secundum affectum in Deum & res diuinas, ut quicquid sibi occurreret, quod cum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, & doleret se commisisse, etiam si actu de illo non cogitaret: quod tamen non sufficit ad remissionem peccati mortalis, nisi quantum ad peccata oblata post diligentem inquisitionem.

Ad primum ergo dicendum, quod homo in gratia constitutus potest uitare omnia peccata mortalia & singula: potest etiam uitare singula peccata uenialia, sed non omnia, ut patet ex his, que in secunda parte dicta sunt. & ideo penitentia de peccatis mortalibus requirit, quod homo proponat abstinere ab omnibus & singulis peccatis mortalibus, sed ad penitentiam peccatorum uenialium requiritur, quod homo proponat abstinere a singulis, non tamen ab omnibus: quia hoc infirmitas huius uitae non patitur: debet tamen habere propositum se preparandi peccata uenialia minuenda, alioquin esset ei periculum deficiendi, cum desereret appetitum proficiendi, seu tollendi impedimenta spiritualis profectus, que sunt peccata uenialia.

Ad secundum dicendum, quod passio pro Christo suscepta, sicut supra dictum est, obtinet vim baptismi: & ideo purgat ab omni culpa & ueniale, nisi actualiter uoluntatem peccato inuenerit inherenterem.

Ad tertium dicendum, quod seruire charitatis uirtualiter implicat displicentiam uenialium peccatorum ut supra dictum est.

tali seruire causante, displicentia a charitate imperata delet ueniale: falsum autem quod ad hoc, quod homo displicentia omnino sit absoluta a tali seruire: quod disponit seu parat affectum promptiorem ad talem charitatis seruirem, sicut ueniale retardabat ab huiusmodi seruire: si uero intelligatur per seruirem tale seruire cuiuscumque actus a charitate quomodolibet procedentis, sic male intelligitur, quia displicentia non nisi charitate informata delet ueniale: ut inferius ar. 4. patet: huiusmodi eam displicentia qua deletur ueniale, quidam charitatis seruire est: seruire enim per eum charitas ad consumptionem uenialium impeditur, seu retardantiam affectum a motu erga ea que Dei sunt.

Super Questionis 87. Articulum 2.

In articulo 2. eiusdem questionis aliquod occurrit notandum, & aliquid dubitandum. Diligenter si quidem notandum est, ab Auctore hic expresse haberi quod superius diximus de effectu eucharistiae, scilicet, quod non infunditur noua gratia, nec augetur per illam sine actu liberi arbitrii disponente ad susceptionem: seu augmentum: dicitur enim hic, quod non contingit esse infusione gratiae in adultis sine actuali motu liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, & proportionaliter intelligendum est, de augmento gratiae.

¶ Dubitandum autem occurrit de illata ex praedicta sententia conclusionem. Ideo quantum ad hoc, quod de augmento gratiae infunditur, peccata uenialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata uenialia: tum quia non omnis delectatio peccati remittit peccata uenialia. Utrumque tamen uidetur sequi ex hac illatione, si bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, infertur quod infuso gratia remittit uenialia.

¶ Ad horum euidenciam sciendum est, ad remissionem uenialium quatuor concurrere, duo ex parte causae, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem uenialium ex parte causae, & quod homo sit in gratia, & quod actualiter utatur illa. Et primum quidem habet ab Auctore in articulo 1. huius quod, quia sola gratia Dei est remissio peccati: secundum autem habetur in articulo precedenti, & pluries repetitur in hac questione: & quoniam primum potest esse sine secundo, ideo gratia comparatur secum peccata uenialia: secundum autem, quod non potest esse sine primo, non sic accipienda est, quasi quilibet actus charitatis delet uenialia: quoniam hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata uenialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quam uirtuali: multi enim sunt actus charitatis neutram displicentiam annexam habentes, quales sunt actus non seruientes religionis &c. ab habente charitatem elicit: intelligendum est ergo, quod ad deletionem uenialium ultra habitum gratiae requiritur actus charitatis uirtualiter, uel formaliter inferens displicentiam uenialium, ut ex

docum; de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata uenialia: tum quia non omnis delectatio peccati remittit peccata uenialia. Utrumque tamen uidetur sequi ex hac illatione, si bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, infertur quod infuso gratia remittit uenialia.

¶ Ad horum euidenciam sciendum est, ad remissionem uenialium quatuor concurrere, duo ex parte causae, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem uenialium ex parte causae, & quod homo sit in gratia, & quod actualiter utatur illa. Et primum quidem habet ab Auctore in articulo 1. huius quod, quia sola gratia Dei est remissio peccati: secundum autem habetur in articulo precedenti, & pluries repetitur in hac questione: & quoniam primum potest esse sine secundo, ideo gratia comparatur secum peccata uenialia: secundum autem, quod non potest esse sine primo, non sic accipienda est, quasi quilibet actus charitatis delet uenialia: quoniam hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata uenialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quam uirtuali: multi enim sunt actus charitatis neutram displicentiam annexam habentes, quales sunt actus non seruientes religionis &c. ab habente charitatem elicit: intelligendum est ergo, quod ad deletionem uenialium ultra habitum gratiae requiritur actus charitatis uirtualiter, uel formaliter inferens displicentiam uenialium, ut ex

docum; de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata uenialia: tum quia non omnis delectatio peccati remittit peccata uenialia. Utrumque tamen uidetur sequi ex hac illatione, si bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, infertur quod infuso gratia remittit uenialia.

¶ Ad horum euidenciam sciendum est, ad remissionem uenialium quatuor concurrere, duo ex parte causae, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem uenialium ex parte causae, & quod homo sit in gratia, & quod actualiter utatur illa. Et primum quidem habet ab Auctore in articulo 1. huius quod, quia sola gratia Dei est remissio peccati: secundum autem habetur in articulo precedenti, & pluries repetitur in hac questione: & quoniam primum potest esse sine secundo, ideo gratia comparatur secum peccata uenialia: secundum autem, quod non potest esse sine primo, non sic accipienda est, quasi quilibet actus charitatis delet uenialia: quoniam hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata uenialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quam uirtuali: multi enim sunt actus charitatis neutram displicentiam annexam habentes, quales sunt actus non seruientes religionis &c. ab habente charitatem elicit: intelligendum est ergo, quod ad deletionem uenialium ultra habitum gratiae requiritur actus charitatis uirtualiter, uel formaliter inferens displicentiam uenialium, ut ex

docum; de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata uenialia: tum quia non omnis delectatio peccati remittit peccata uenialia. Utrumque tamen uidetur sequi ex hac illatione, si bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, infertur quod infuso gratia remittit uenialia.

¶ Ad horum euidenciam sciendum est, ad remissionem uenialium quatuor concurrere, duo ex parte causae, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem uenialium ex parte causae, & quod homo sit in gratia, & quod actualiter utatur illa. Et primum quidem habet ab Auctore in articulo 1. huius quod, quia sola gratia Dei est remissio peccati: secundum autem habetur in articulo precedenti, & pluries repetitur in hac questione: & quoniam primum potest esse sine secundo, ideo gratia comparatur secum peccata uenialia: secundum autem, quod non potest esse sine primo, non sic accipienda est, quasi quilibet actus charitatis delet uenialia: quoniam hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata uenialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quam uirtuali: multi enim sunt actus charitatis neutram displicentiam annexam habentes, quales sunt actus non seruientes religionis &c. ab habente charitatem elicit: intelligendum est ergo, quod ad deletionem uenialium ultra habitum gratiae requiritur actus charitatis uirtualiter, uel formaliter inferens displicentiam uenialium, ut ex

docum; de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata uenialia: tum quia non omnis delectatio peccati remittit peccata uenialia. Utrumque tamen uidetur sequi ex hac illatione, si bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, infertur quod infuso gratia remittit uenialia.

¶ Ad horum euidenciam sciendum est, ad remissionem uenialium quatuor concurrere, duo ex parte causae, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem uenialium ex parte causae, & quod homo sit in gratia, & quod actualiter utatur illa. Et primum quidem habet ab Auctore in articulo 1. huius quod, quia sola gratia Dei est remissio peccati: secundum autem habetur in articulo precedenti, & pluries repetitur in hac questione: & quoniam primum potest esse sine secundo, ideo gratia comparatur secum peccata uenialia: secundum autem, quod non potest esse sine primo, non sic accipienda est, quasi quilibet actus charitatis delet uenialia: quoniam hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata uenialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quam uirtuali: multi enim sunt actus charitatis neutram displicentiam annexam habentes, quales sunt actus non seruientes religionis &c. ab habente charitatem elicit: intelligendum est ergo, quod ad deletionem uenialium ultra habitum gratiae requiritur actus charitatis uirtualiter, uel formaliter inferens displicentiam uenialium, ut ex

i. ar. q. huius laere potes. Et propterea quæcumq; remissiva dicitur pccatorum uenialium, ad dicta displicentia conueniunt, ut patet et inducendo per illa tria, quæ in 3. ar. n. merantur remissiva uenialium. nam in tertio subintelligitur displicentia uenialis, in secundo displicentia formalis: in primo autem displicentia formalis cõter uel si gra infunditur: aut uirtualis, si gratia augetur. Ex parte autem effectus consideratur primo remissio culpæ, & secundario remissio pene. Et culpa quidẽ remittitur sicut auctorem in tertio ad tertium uirtute alicuius satisfactio: tum uirtute charitatis, cuius actus excitatur, quod sic intelligitur per satisfactionem enim aliquam intelligitur aliquem illorum actuum, quos poenitentia uirtus Deo reddit pro recompensatione peccati quoad culpam, puta displicentiam seu dolorem, confusione interiori, uel subiectione, uel aliquid huiusmodi. nõ enim tam exacta requiritur poenitentia, in remissione culpæ uenialis, qualis de remissione mortalium superius descripta est. Pene uero remissio iuxta quantitatem feruoris in litera eadem quantificatur ab auctore, & bene: ita tñ uel per feruorem intellectus non solum feruorem actus elicit a charitate, sed etiam actus imperati ab eadem, puta displicentia, seu detestatio peccati iuxta feruorem siquidem alterius eorum, quicquid sit ille, plus uel minus remittitur pena uenialium. Ad obiectionem in oppositum, dicitur quod ex litera non sequitur id quod obiciendo inferunt: sed solummodo quod detestatio peccati & actus charitatis interuenientes in infusione gratiæ, delectent uenialia. Constat autem quod detestatio quæ assequitur infusione gratiæ, non est qualicumque; detestatio: sed talis & tanta ut diuine mereatur præsentiam gratiæ. Et similiter actus charitatis seu fidei formatæ in

pria causa: sed propria causa remissionis peccatorum est gratia: non n. ex meritis propriis peccata hois remittuntur, unde dicitur Ephes. 2. Deus qui diues est in misericordia pp nimiam charitatem suam qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo, cuius gratia saluati estis. ergo peccata uenialia non remittuntur sine gratiæ infusione. ¶ 2 Præt. Peccata uenialia nõ remittunt sine poenitentia: sed in poenitentia infunditur gratia, sicut & in alijs sacris nouæ legis. ergo peccata uenialia non remittuntur sine gratiæ infusione. ¶ 3 Præt. Peccatũ ueniale maculam quandã aĩe infert: sed macula nõ auferitur nisi p gratiã, quæ est spiritualis aĩe decor. ergo uel quod peccata uenialia non dimittuntur sine gratiæ infusione. SED CONTRA est, quod peccatũ ueniale adueniens, nõ tollit gratiam, neque et̃ diminuit eã, ut in secunda parte habitũ est. ¶ ergo pari ratione ad hoc quod peccatum ueniale remittatur, non requiritur noua gratiæ infusio. RESPON. Dicendum, quod unumquodque tollitur p suũ oppositũ. Peccatum autem ueniale nõ contrariatur habituali gratiæ uel charitati, sed retardat actũ eius, inquantũ nimis inhæret homo bono creato, licet non contra Deum, ut in secunda parte habitũ est. * & ideo ad hoc quod peccatum ueniale tollatur, non requiritur quod infundatur aliqua habitualis gratia: sed sufficit aliquis motus gratiæ, uel charitatis ad eius remissionem. Quia tñ in habentibus usum liberi arbitrii, in quibus solis possunt esse uenialia peccata, non cõtingit esse infusionem gratiæ sine actuali motu liberi arbitrii in Deum & in peccatum; id quod cumque de nouo gratia infunditur, peccata uenialia remittuntur. AD PRIMVM ergo dicendum, quod et̃ remissio peccatorum uenialium est effectus gratiæ, per actũ scilicet quod de nouo elicit: nõ autem per aliquid habituale de nouo animæ infusum. AD SECUNDVM dicendum, quod peccatũ ueniale numquã remittitur sine aliquo actu poenitentia uirtutis, explicito. s. uel implicito, ut supra dictũ est: ¶ pot tñ remitti peccatũ ueniale sine poenitentia sacro, quod in absolutione sacerdotis formaliter perficitur, ut supradictũ est. * & id nõ sequitur quod ad remissionem

uenialis peccati requiratur gratiæ infusio: quæ licet sit in quolibet sacramento, non tamen est in quolibet actu uirtutis. AD TERTIVM dicendum, quod sicut in corpore contingit esse maculam dupliciter, uno modo per priuationem eius, quod requiritur ad decorẽ, puta debiti coloris aut debitiæ proportionis membrorum, alio modo per superinductionem alicuius impediens decorẽ, puta luti aut pulueris, ita et̃ aĩa inducitur macula uno modo per priuationem decoris gratiæ per peccatum mortale, alio modo per inclinationem affectus inordinatã ad aliquid terrena: & hoc fit per peccatũ ueniale. & ideo ad tollendam maculam peccati mortalis requiritur infusio gratiæ: sed ad tollendam maculam uenialis peccati, requiritur aliquis actus procedens ex gratia, per quam moueatur inordinata ad rem temporalem.

Deum, non est quicquid charitatis actus, sed ex tali ac tanto conatu proueniens, ut diuine adit infusio gratiæ: in hmoi. n. de detestatio peccati & motu in Deũ, interuenit saltẽ virtualiter detestatio & uenialium grauiorum, quæ dispoñerunt ad mortalia, & uenialium, quæ impediunt accelsum ad hanc mutationem dextera Excelsi. & cõter interuenire et̃ uel dolor de offensa Dei in cõi, in quo clauditur detestatio uenialium in genere. raro, n. uel numquam accedere uideatur, accedentibus ad sacramenta, ut doleat præcise de mortali pccõ, cõter. n. in cõi peccatorũ dolor occurrit.

ARTICVLVS III.

Utrum uenialia peccata remittantur per asperionem aque benedictæ & cetera huiusmodi.

AD TERTIVM sic proceditur. Uel quæ uenialia peccata non remittantur per asperionem aquæ benedictæ, & episcopalem benedictionem, & alia hmoi. Peccata n. uenialia non remittuntur sine poenitentia, ut dictũ est: ¶ sed poenitentia per se sufficit ad remissionem uenialium peccatorum. ergo ista nihil operantur ad huiusmodi remissionem.

Sup. q. 65. ar. 1. ad 6. & 8. & q. 83. ar. ad & 4. dist. 16. q. 2. ar. 2. q. 4. & di. 17. q. 3. ar. 3. q. 3. dist. 21. q. 2. ar. 1. & 2. & mal. q. 7. ar. 12. Art. 1. huius quæst.

¶ 2 Præt. Quodlibet istorũ eandẽ relationem habet ad unũ pñ ueniale, & ad oĩa. Si ergo per aliquod istorũ remittitur aliquod peccatum ueniale, sequitur, quod pari ratione remittantur oĩa: & ita per unam relationem pectoris, uel per unam asperionem aque benedictæ, redderetur hõ immunis ab omnibus peccatis uenialibus, quod uidetur inconueniens.

¶ 3 Præt. Peccata uenialia inducunt reatum alicuius pene, licet temporalis: dicitur enim 1. Cor. 3. de eo qui superadificat lignum, fenum, & stipulam, quod saluus erit, sic tamen quasi per ignem: sed huiusmodi, per quæ dicitur peccatum ueniale dimitti, uel nullam uel minimam penam in se habent. ergo non sufficiunt ad plenam remissionem uenialium peccatorum.

In li. de medicina penitent. 2. to.

SED CONTRA est, quod ¶ Aug. dicit in lib. de Poenitentia, quod pro leuibus peccatis pectora nostra tundimus, & dicimus, Dimitte nobis debita nostra. & ita uidetur quod unio pectoris & oratio dominica causent remissionem uenialium peccatorum. & eadem ratio uidetur esse de alijs.

RESPON. dicendum, quod (sicut dictum est) ad remissionem uenialis peccati nõ requiritur noue gratiæ infusio, sed sufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis detestetur peccatum ueniale uel explicite, uel saltẽ implicite: sicut cũ aliquis feruenter mouetur in Deum. & id triplici ratione aliqua causant remissionem uenialium peccatorum. Vno modo, inquantũ in eis infunditur gratia: quia p infusionem gratiæ tolluntur uenialia peccata, ut supra dictum est. * & hoc modo per eucharistiam & extremam unctionem, & uniuersaliter per omnia sacramenta

Art. 2. huius quæst.

Tertia S. Thomæ. OO 4 cramenta